

TIBB-I NEBEVÎ'DE MEYVE

Ayhan TEKİNEŞ*

ÖZET

Kur'an-ı Kerim ve hadislerde bildirilen tıbbı dair bilgi ve tavsiyeler tıbb-ı nebevînin konusunu oluşturmaktadır. Söz konusu kaynaklarda meyvelerin nasıl yer aldıkları bu çalışmada konu edilmiştir. Peygamberin sevdiği, tavsiye ettiği meyveler ve meyve yeme alışkanlıkları üzerinde durulmuştur. Tespit edebilen güvenilir hadislerde hurma, ayva ve karpuzun tıbbî faydaları üzerinde durulduğu belirtilmiştir.

Anahtar kelimeler: Tıbb-ı Nebevî, meyve.

FRUIT IN MEDICINE OF THE PROPHET

ABSTRACT

Tıbb-ı Nebevî's subject consists of Kuran and hadith. This study views the ways of how fruit is mentioned in Tıbb-ı Nebevî, medicine according to the Kuran and hadith. And also the fruits which prophet loves and recommends, and his customs about eating them were emphasized. Further it was expressed that date's, quince's and watermelon's medical profits were explained in dependable hadiths.

Key words: Tibbi-i Nebevî, Medicine of the Prophet, fruit.

Bilindiği gibi "et-tıbbu'n-nebevî", peygamber tıbbı anlamına gelir; *Kur'an-ı Kerim* ve hadislerde bildirilen tıbbı dair bilgi ve tavsiyeler tıbb-ı nebevînin konusunu oluşturur. Et-Tıbbu'n-nebevî adıyla yazılan kitaplarda hem ayet-i kerimeler hem de hadis-i şerifler tetkik edilmiştir.¹ *Kur'an* ve sünnet, İslâm'ın iki temel kaynağı olmaları hasebiyle bu tıbbı İslâm tıbbı denilmesi daha uygundur. Ancak İslâm tıbbı tabiri, İbni Sina ve benzeri Müslüman hekimlerin tarih boyunca geliştirdikleri tıbbı

* Yard. Doç. Dr. Ayhan Tekineş, Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyesi, Sakarya.

¹ Bu konudaki literatür hakkında bilgi için bk. Küçük, Raşit, "Tıbb-ı Nebevî Literatürü", *İlim ve Sanat Dergisi*, S. 3, İstanbul 1985.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic*

Volume 3/5 Fall 2008

birikimi nitelendirmek maksadıyla kullanılmıştır. Bu sebeple *Kur'an* ve sünnetteki tıbbî bilgileri ifade etmek için “tıbb-1 nebevî” terimi tercih edilmiştir. Yine de tıbb-1 nebevî denilince akla ilk gelen, terkinin sözlük anlamı sebebiyle hadislerle dayalı tıptır. Çalışmada terimin bu dar anlamı esas alınmıştır.

Tıbb-1 nebevî hakkında müstakil eserler hicrî üçüncü yüzyılın başından itibaren telif edilmeye başlanmıştır. Tıbb-1 nebevîye ilişkin ilk eserlerden birisi Abdülmelik b. Habib el-Endelüsî (ö. 238/852) tarafından yazılmıştır. Türkçede birçok tıbb-1 nebevî kitabı telif edilmiştir.² Bu kitaplar içinde en meşhurlarından birisi Dr. Hüseyin Remzi Bey’in (ö. 1896) *Tıbb-ı Nebevî*’sidir (İstanbul 1906). Tıbb-1 nebevî kitaplarında hadisler, çoğu kez Galinos ve Hipokrat gibi Yunanlı ve Romalı hekimlerin tıpla ilgili görüşleriyle açıklanmıştır.³ Anılan hususiyetleriyle tıbb-1 nebevî kitapları, tıp tarihine ilişkin önemli bir kaynak özelliği de taşımaktadırlar. Bu bildiride hadis kitaplarının “kitâbu’t-tıbb” bölümlerinde nakledilen hadisler ve “et’ime” (yemek) bahislerinde zikredilen meyvelerle ilgili hadisler esas alınmıştır.

İslâm bilginleri, tıbb-1 nebevîyi, “Hastaların tedavisi hakkındaki Peygamber hadislerinden bahseden ilimdir.” şeklinde tanımlamışlardır.⁴ Tanımdan görüleceği üzere tıbb-1 nebevî, hastaların tedavisi hakkındaki hadisleri ihtiva etmektedir. Ancak cerrahî tıbb, tıbb-1 nebevînin konusu olmadığı gibi, karışımlarla yapılan (el-edviyetü’l-mürekkebe / akrabazin) ilâçlar da tıbb-1 nebevînin alanı dışındadır. Nitekim resul-u ekrem, bu tür hastaları tıp ilmini iyi bilen hekimlere göndermiştir. Tıbb-1 nebevînin en önemli özelliklerden birisi, karışımla elde edilen ilâçlara, basit, tabiatında bulunan ilâçların tercih edilmesidir.⁵ Bu açıdan bakılınca tıbb-1 nebevînin şifalı otlara, sebzeler ve meyvelere, yani gıda olarak alınan

²Türkçe tıbb-1 nebevî kitapları için bk. Okiç, Tayyib, *Bazı Hadis Meseleleri Üzerine Tetkikler*, İstanbul 1959, s. 156-159.

³ Örnek için bk. Şemsüddin ez-Zehabî, *et-Tıbbu’n-nebevî*, Kahire 1961, s. 9-13.

⁴ Taşköprüzâde, Ahmed b. Mustafa, *Miftâhu’s-se’âde ve misbâhu’s-siyâde*, Beyrut 1985, II, s. 344.

⁵ Fazlur Rahman, *İslâm Geleneğinde Sağlık ve Tıp*, Ankara 1997, s. 75.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic*

Volume 3/5 Fall 2008

yiyeceklere dayalı, tıbbı destekleyici hatta tamamlayıcı bir tıp anlayışını yansıttığı söylenebilir.

Hız. Peygamber ve meyve

Kur'an-ı Kerim'de cennet nimetleri anılırken çoğu kez ilk sırada meyveler zikredilmektedir: "Orada meyve çeşitleri, salkımlarla dolu hurma ağaçları, saplı ve yapraklı hububat ve hoş kokulu bitkiler vardır."⁶ Meyve, en güzel nimetlerden birisi kabul edilmiş, hatta geleneksel tıpta meyveye bakmanın insana mutluluk verdiği öne sürülmüştür.⁷ Bilindiği kadarıyla peygamberimiz döneminde Mekke şehrinde meyve yetişmezdi.⁸ Mekkeliler, Medine ve Taif gibi çevre kentlerden gelen meyveleri bilirlerdi. Medine'de hurma, Taif'te ise üzüm yetiştirilmekteydi. Ayrıca Mekke'ye Yemen ve Suriye gibi bölgelerden meyveler gelmekteydi. Peygamber, Medine'ye hicret edince, bütün geçimleri hurma ürününe bağlı Medineli ensarı hurma yetiştirmeye teşvik etmiştir. Dikilen meyve ağaçlarından kuşlar bile yese ağacı diken kişiye sadaka sevabı kazandıracağını haber vermiş,⁹ meyveli ağaçların kesilmesini yasaklamış,¹⁰ bir işte kullanılmak üzere meyveli bir dal getirilince üzerinden meyvelerinin alınmasını emretmiştir.¹¹

Peygamberimiz, kendisine getirilen yeni doğmuş bebeklerin ağızlarına yumuşatılmış hurma sürerek, onlara dua etmiştir.¹² Peygamberimiz, hurma bulunmayan evin yiyecek bir şeyi bulunmayan bir ev gibi olduğunu belirtmiş; bir başka hadiste de "İçinde hurma bulunmayan evde yaşayan insanlar, aç kalmışlardır." buyurarak, meyve yemenin beslenmedeki önemine işaret etmiştir.¹³

Peygamberimizin meyveyi sevdiğini bilen sahabe-i kiram hazretleri ilk olgunlaşan turfanda meyveyi ona

⁶ Rahmân, 55/11.

⁷ İbn Kayyim, *a.g.e.*, s. 323.

⁸ Buhârî, Megâzi, s. 28.

⁹ Ahmed b. Hanbel, C. IV, s. 61.

¹⁰ Muvattâ, Cihâd, s. 10.

¹¹ Muvattâ, Hudûd, s. 12.

¹² Müslim, Edeb, s. 23-28.

¹³ Hadisler için bk. İbn Mâce, Et'ime, s. 38.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/5 Fall 2008*

getirirlerdi. Peygamberimiz, meyveyi alır “Allahım meyvelerimizi ve şehrimizi bereketlendir, ölçü ve tartımıza bereket üstünü bereket ver.” diye dua eder ve huzurunda bulunan en küçük çocuğa meyveyi takdim ederdi.¹⁴

Yanına gelen arkadaşlarına meyve ikram ederdi. Talha (r.a.) huzuruna girince ona elindeki ayvayı uzatarak “Talha, al bunu. Ayva, kalbi rahatlatır, güçlendirir.” buyurmuştur.¹⁵ Kendisine hediye edilen meyveleri, dostlarına gönderirdi. Bir keresinde Taiften hediye olarak gönderilen üzüm salkımını Nu'man b. Beşir'e vermiş ve annesine götürmesini söylemiştir. Ancak, Nu'man, dayanamayıp üzümü yolda yemiştir. Birkaç gün sonra Numan'ı gördüğünde, “Üzüm salkımını annene götürdün mü?” diye sorduğunda, Numan, onu ben yedim deyince, “Seni vefasız seni” diyerek ona takılmıştır.¹⁶

Resul-u ekrem, meyvelerin iyisini seçer, bazıları kurtlanmış meyveleri bozuk oldukları gerekçesiyle atmaz, içlerinden iyilerini ayırır, yedi. Kendisine bir tabak eskimiş kuru hurma ikram edildiğinde, içlerinden iyi olan hurmaları seçerek yemiştir.¹⁷ Bazı rivayetlerde kendisine ikram edilen bu kuru hurmaların bir kısmının kurtlu olduğu ve Resulullahın bu hurmaların iyilerini seçerek yediği nakledilmiştir.¹⁸

Peygamberimiz, hoşlandığı güzel şeyleri meyvelere benzeterek anlatmış ve müminin bereketini hurma ağacının bereketine benzetmiştir. Mümini her zaman yeşil kalan, meyvesi, yaprağı ve dalı hâsılı her şeyinden yararlanan hurma ağacına benzeterek, müminin başına gelen her hâlin onun hayrına olacağını bu güzel temsille anlatmıştır.¹⁹ Keza *Kur'an* okuyan mümini, tadı güzel, kokusu hoş ağaç kavununa (turunç) benzeterek, insanları *Kur'an* okumaya teşvik etmiştir.²⁰

¹⁴ İbn Mâce, Et'ime, 39; Tirmizî, De'avât, s. 53.

¹⁵ Hadisin isnadı zayıftır. Hadis için bk. İbn Mâce, Et'ime, s. 61.

¹⁶ İbn Mâce, Et'ime, s. 61.

¹⁷ İbn Mâce, Et'ime, s. 42.

¹⁸ Ebû Dâvud, Et'ime, s. 43.

¹⁹ Buhârî, Et'ime, s. 42, 46.

²⁰ Buhârî, Fedâilü'l-Kur'ân, s. 17.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic*

Volume 3/5 Fall 2008

Sevdiği ve tavsiye ettiği meyveler

Peygamberimizin sağlıklı, doğru beslenme ve hastalıklardan korunmaya ilişkin birçok hadisleri bulunmaktadır. Hadislerde, baharatlar, otlar, sebzeler ve diğer gıda maddelerinin yanında meyveler de tavsiye edilmiştir. Bu hadislerin bir kısmında meyvelerin tıbbî faydaları hakkında bilgiler verilmiştir. Tespit edebildiğimiz güvenilir hadislerde hurma, ayva ve karpuzun tıbbî faydaları üzerinde durulmuştur. Tıbb-ı nebevî kitaplarında bahsi geçen diğer meyvelerle ilgili rivayetler hadis kriterleri açısından güvenilir değildir.

Peygamber şehrinin meyvesi: hurma

İbn Kayyim'e göre peygamberimizin meyve hususundaki âdeti, mevsiminde, kendi memleketinde yetişen meyvelerden bol miktarda yemektir. İbn Kayyim, Allah Tealânın -hikmeti ile- her beldede yetişen meyvelerde, özellikle meyvenin yetiştirme mevsiminde, o memleketin insanları için çeşitli faydalar yarattığını, kendi şehrinde yetişen meyvelerden mevsiminde bol miktarda yemenin hastalıklardan koruyacağını, insanlara sıhhat ve afiyet vereceğini ifade etmiştir.²¹

Peygamberimizin meyve yeme alışkanlığına bakıldığı zaman, Medine'de yetişen hurmayı çok sevdiği, özellikle hurma mevsiminde ikram edilen taze hurmaları reddetmediği görülmektedir.²² Kuru hurma ise, o dönemde, Medineli yoksulların en önemli azığı ve katığıydı. Resul-u ekrem, yıl boyunca, diğer Medineliler gibi en fazla kuru hurma yiyordu. Hz. Aişe (r.a.), o günlerde yiyecek başka bir şey bulamadıklarını "Resulullah vefat ettiğinde şu iki siyaha, kuru hurma ve suya doymuştuk" sözüyle ima etmiştir.²³

Peygamberimiz, özellikle Medine'de yetişen "acve hurması" nı çok severdi. Peygamberimiz "Acve hurması cennet yemişlerindendir."²⁴ buyurarak, bu hurma çeşidini övmüştür. Sabah kalkıldığında "acve hurması" yenilmesini tavsiye etmiştir. Yenilecek hurmaların

²¹ İbn Kayyim, *a.g.e.*, s. 171, 172.

²² Buhârî, *Et'ime*, s. 41.

²³ Buhârî, *Et'ime*, s. 6; Müslim, *Zühd ve'r-Rekâik*, s. 30, 31.

²⁴ Tirmizî, *Tıbb*, 22; Ahmed b. Hanbel, V, 346, 351.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/5 Fall 2008*

sayısını da belirterek, sabahları yedi acve hurması yemeye teşvik etmiştir.²⁵

Resul-u ekrem, hurma çeşitleri içinde “barnî”yi de severlerdi.²⁶ Medine’ye kendisini dinlemeye gelen heyetlere, bölgelerinde yetişen meyveler hakkında verdiği detaylı bilgiler, heyet üyelerini şaşkına çevirirdi. Yine böyle bir heyete kendi beldelerinde yetişen hurma çeşitlerini anlatmış ve “Sizin hurmalarınızın en iyisi barnîdir.” buyurmuştur.²⁷

Hurma ile yapılan ilâçları öğretmiştir. Kalbinden / göğsünden şikâyet eden bir sahâbiyi Taif’te bulunan Haris b. Kelede adlı hekime göndermiş ve “O, tıbbı bilir, Medine’nin acve hurmalarından yedi tanesini çekirdekleriyle beraber ezsin, sonra onlarla göğsünü ovsun.” diye buyurarak, “acve hurması”na verdiği önemi göstermiştir.²⁸

Hurmayı her durumda tavsiye etmemiş, nekahet dönemindeki hastaların çağla hurmalardan yemesine - muhtemelen hazım zorluğu çekebilirler diye- izin vermemiştir.²⁹

Meyvelerin olgunlarını severdi

Geleneksel tıpta meyvelerin olgunlaştığında yenilmesi tavsiye edilmiştir. Peygamberimiz zamanında yaşamış ünlü Arap hekimlerinden Haris b. Kelede, vefat ederken, kendisine tıpla ilgili son tavsiyeleri sorulduğunda, meyvelerin olgunlaşma mevsiminde yenilmesini tavsiye etmiştir.³⁰

Resul-u ekrem, olgun meyveleri tavsiye etmiştir. Dağlarda yetişen, daha çok çobanların yediği, erik ağacı yemişinin olgun olanlarını toplamayı tavsiye ederek olgunlarının daha tatlı olduğunu söylemiştir.³¹ Ensardan Ebu’l-Heysen (r.a.), Resulullahı ve arkadaşlarını hurma bahçesinde ağırlamış, onlara tabak içinde bir salkım

²⁵ Buhâri, Et’ime, s. 43.

²⁶ Buhâri, Vekâle, s. 11; Müslim, Müsâkât, s. 96.

²⁷ Ahmed b. Hanbel, III, s. 432.

²⁸ Ebû Dâvud, Tıbb, s. 12.

²⁹ Ebû Dâvud, Tıbb, s. 2.

³⁰ İbn Kayyim, *a.g.e.*, s. 319.

³¹ Buhâri, Et’ime, s. 50.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/5 Fall 2008*

hurma ikram etmiştir. Salkımda olgunlaşmamış hurmalar olduğunu gören peygamberimiz, “Keşke olgunlarından seçseydin.” buyurarak, hurma salkımlarının olgunlarının koparılması gerektiğini belirtmiştir.³²

Meyveyi farklı meyve ve sebzeyle yemeyi severdi

Peygamberimizin yeme içme alışkanlıkları üzerine bilgi veren İbn Kayyim, onun sürekli aynı gıdaları yemediğini, memleketinde yenilmesi mutat yiyeceklerin hepsinden aralarında seçim yapmadan az da olsa yediğini belirtir. Ona göre, çeşitli yiyeceklerden azar azar yenilmesi son derece faydalı bir beslenme çeşididir.³³ Peygamberimiz, az yemek yemeyi tavsiye etmiş ve “İnsanoğlunun doldurduğu en kötü kap midesidir.” buyurarak, az yemek yemenin beden sağlığı için taşıdığı önemi vurgulamıştır.³⁴

Geleneksel tıp anlayışına göre, besinler, insan vücudunda ortaya çıkardıkları tesirler bakımından yaş, kuru, sıcak (hararetli) ve soğuk şeklinde sınıflandırılmışlardır. Hekimler, meyveleri de bu nitelikleri itibarıyla gruplandırmışlar ve aynı gruptaki besin ve meyvelerin birlikte alınmamasının sıhhat açısından daha faydalı olduğunu belirtmişlerdir. Ünlü hekimlerden Bergamalı Galinos, az ve birbiriyle uyumlu yiyecekleri yediği için hastalanmadığını öne sürmüştür.³⁵ Günümüz tıbbında, meyveleri sıcak veya soğuk tabiatlı şeklinde sınıflandırmanın -daha tafsilatlı sınıflandırmalar yapıldığı için- bir değeri kalmasa da, vücut için gerekli vitamin ve mineralleri çeşitli gıdalardan almanın sağlıklı beslenme açısından önemli olduğu kabul edilmektedir.

Yiyecekler arasında uyumu gözetmek, her dönemde farklı şekillerde ifade edilse de sağlıklı beslenme açısından son derece önemlidir. Peygamberimiz, meyveleri farklı meyvelerle veya farklı yiyeceklerle birlikte yemiştir. Misafir olarak gittiği bir evde kendisine kaymak ve kuru hurma takdim edildiğinde ikisini birlikte

³² Tirmizi, Zühd, s. 39.

³³ İbn Kayyim, *a.g.e.*, s. 169.

³⁴ Tirmizi, Zühd s. 47; İbn Mâce, Et'ime s. 50.

³⁵ İbn Kayyim, *a.g.e.*, s. 321.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/5 Fall 2008*

yemiştir.³⁶ Yaş hurma ile birlikte salatalık, ve yine yaş hurma ile birlikte karpuz yediği hakkında rivayetler vardır.³⁷ Yaş hurma ile karpuzu birlikte yeme sebebini bir rivayette “Bunun (yaş hurma) hararetini bunun soğukluğu (karpuz) ile, bunun soğukluğunu da bunun harareti ile kırarız.” şeklinde açıklamıştır.³⁸

Zayıf bünyeli, kilo alamayan kişilerin sağlıklı beslenmesinde meyvenin, özellikle de hurmanın önemli bir yeri vardır. Hurma, az yenildiğinde meyve, çok yenildiğinde besleyici bir gıda olarak kabul edilmiştir. Hadis-i şeriflerde bildirildiği üzere peygamberimiz, yaş hurma ile salatalığı birlikte yemiştir.³⁹ Hz. Aişe (r.a.), yaş hurma ile salatalığın birlikte yenilmesinin vücudu kuvvetlendirdiğini, zayıflığa iyi geldiğini, kendi tecrübesine dayanarak ifade etmiştir.⁴⁰

Peygamberimizin çağla hurma ile kuru hurmanın birlikte yenilmesini, hatta kuru meyve ile tazesinin birlikte yenilmesini tavsiye ettiği rivayet edilmiştir.⁴¹ Bu meselenin izahında tıbb-ı nebevî yazarları, sıcak tabiatlı iki yiyeceğin ya da soğuk tabiatlı iki yiyeceğin birlikte yenilmesini hekimlerin uygun bulmadıklarını söylerler. Bu sebeple peygamberimiz, soğuk ve kuru tabiatlı çağla hurma ile sıcak ve yaş tabiatlı kuru hurmanın birlikte yenilmesini emretmiş, birinin zararını diğeri ile dengelemeyi hedeflemiştir.⁴²

Yaylada yetişen meyveleri tavsiye ederdi

Peygamberimiz, Medine’de yetişen “acve cinsi” hurmanın zehire karşı şifalı olduğunu bildirmiş, sabahları bu hurmadan yedi tane yenilmesini tavsiye etmiştir.⁴³ Hadisin bazı rivayetlerinde, bu hurmanın yaylada (Medine’nin yüksek yerlerinde) yetişenlerini tavsiye etmiştir.⁴⁴

³⁶ İbn Mâce, Et’ime, s. 43.

³⁷ İbn Mâce, Et’ime, s. 37.

³⁸ Ebû Dâvud, Et’ime, s. 45.

³⁹ Buhâri, Et’ime, s. 45.

⁴⁰ İbn Mâce, Et’ime, s. 37.

⁴¹ İsnadı zayıf bir hadistir bk. İbn Mâce, Et’ime, s. 40.

⁴² İbn Kayyim, *a.g.e.*, s. 222. Zehebî, *a.g.e.*, s. 34, 35.

⁴³ Buhâri, Tıbb, s. 52.

⁴⁴ Müslim, Eşribe ve Et’ime, s. 156; Nesâî, Sünenü’l-Kübrâ, Beyrut 1991, IV, s. 369, hadis no: 7558.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic*

Volume 3/5 Fall 2008

Sonuç

Meyve, günümüzde sağlıklı beslenmede önemli ve vazgeçilmez bir yiyecek olarak kabul edilmektedir. Hadis kitapları müellifleri ve tıbb-1 nebevî yazarları, meyveyi müstakil bir bölümde ele almamışlar, meyveleri diğer yiyeceklerle birlikte değerlendirmeyi tercih etmişlerdir. Bunun sebebi, muhtemelen, onların tıba ve insan sağlığına bütüncül bir perspektiften yaklaşmalarıdır. Yeme içme kültürünün sade bir şekilde uygulandığı saadet asrında meyvenin, özellikle de hurmanın önemli bir besin olduğu müşahede edilmektedir. Hurma dışındaki üzüm ve ayva gibi meyveler farklı şehirlerden geldiği için hediye olarak kabul edilmiş, karşılıklı hediyelerle bu meyveler ikram edilmiştir.

Hurmadan yalnızca besin olarak değil aynı zamanda ilâç olarak da yararlanılmıştır. Hurmaların ilâç olarak kullanılması durumunda, yüksek yerlerde yetişen belirli cins hurmalar tercih edilmiş; şifa için, sayılı ve zamana bağlı olarak belirli bir disiplin içinde yenilmesi tavsiye edilmiştir. Hurmanın belirli türleri tercih edilerek, meyveleri ıslah etmenin ve iyi tür meyve yetiştirmenin ehemmiyetine işaret edilmiştir. Nitekim, "barnî" türü hurmanın daha kaliteli olduğunu duyan heyet üyeleri, memleketlerine dönünce bütün hurmalarını bu tür hurmaya çevirmişlerdir. Müslümanlar, meyve ağaçlarını ıslah çalışmalarına önem vermişler, Endülüs ve benzeri bölgelerde ağaçların ıslahı ve tarımın iyileştirilmesi için önemli çalışmalar yapmışlardır.

Peygamberimizin sevdiği meyvelerin başında hurma gelir. Hurma, onun yaşadığı şehrin meyvesidir. Her beldenin meyve ve sebzelerinin o beldede yaşayanlar için son derece şifalı olduğu geleneksel tıbbın ısrarla üzerinde durduğu hususlardan birisidir. Ayrıca, meyveleri tam olgunlaşma mevsiminde yemenin sağlık açısından daha yararlı olacağı belirtilmiştir. Peygamberimiz, hurmanın olgunlaşmadan toplanmasına izin vermemiş, taze hurmayı salatalık ve karpuz gibi sebze ve meyvelerle yemeyi tercih etmiştir. Nekahet dönemindeki hastaların tam olgunlaşmamış hurmaları yemesine müsaade etmemiştir.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/5 Fall 2008*